

EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2021 07 20
SWD(2021) 704 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS

**2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita
Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kipre**

pridedamas prie

**KOMISIJOS KOMUNIKATO EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita
Teisinės valstybės padėtis Europos Sąjungoje**

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 705 final} - {SWD(2021) 706 final} -
{SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} - {SWD(2021) 709 final} -
{SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} - {SWD(2021) 712 final} -
{SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} - {SWD(2021) 715 final} -
{SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} - {SWD(2021) 718 final} -
{SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} - {SWD(2021) 721 final} -
{SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} - {SWD(2021) 724 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

SANTRAUKA

Kipro teisingumo sistemos struktūrinė reforma tęsiama, tačiau ją vėluojama įgyvendinti. Teisės akto dėl dabartinio Aukščiausiojo Teismo padalijimo į Aukščiausiąjį Konstitucinį Teismą ir Aukštąjį teismą ir dėl šių dviejų naujų teismų teisėjų ir pirmininkų skyrimo procedūrų projektas dabar svarstomas parlamente. Sprendimą dėl šių teisėjų ir pirmininkų skyrimo priims Respublikos prezidentas, vadovaudamasis neprivaloma Patariamąsios teismų tarybos nuomone. Svarbu, kad šia reforma būtų garantuotas teismų nepriklausomumas pagal ES teisę ir būtų atsižvelgta į Europos Tarybos rekomendacijas. Parlamente taip pat svarstomas apeliacinio teismo sukūrimo klausimas. Taip pat kuriami specializuoti teismai ir vykdoma teismų restruktūrizacija. Patvirtintos naujos civilinio proceso taisyklės, kuriomis siekiama paspartinti teismo bylas. Toliau plečiami Teisės tarnybos įgaliojimai, įskaitant funkcijų ir įdarbinimo procedūrų atskyrimą. Tolesnėmis reformomis siekiama išspręsti svarbius uždavinius, susijusius su teisingumo sistemos veiksmingumu ir kokybe, visų pirma atsižvelgiant į skaitmeninimą. Civilinės, komercinės ir administracinės bylos teismuose vis dar nagrinėjamos labai ilgai.

Kipras toliau tobulina savo kovos su korupcija teisės aktų sistemą, nors dar neįgyvendintos kelios svarbios reformos, pavyzdžiui, kovos su korupcija agentūros įsteigimas, pranešėjų apsauga, lobizmo reguliavimas ir informacijos apie renkamų pareigūnų turtą atskleidimas. Skaidrumo ir korupcijos prevencijos biurui pavesta užduotis prižiūrėti, kaip įgyvendinamas naujas 2021–2026 m. kovos su korupcija planas. Korupcijos bylos toliau buvo tiriamos, – kaip ypatingos rizikos sritis išsiskyrė manipuliavimas sporto rungtynėmis, – vis dėlto išnagrinėtų korupcijos bylų skaičius tebelieka mažas. Generaline prokuratūra gavo naujų išteklių, o pakeitus Baudžiamąjį kodeksą buvo padidintos sankcijos už piktnaudžiavimo pareigomis nusikaltimą, atveriant galimybę naudoti specialius tyrimo metodus tiriant šią nusikalstamą veiką. Vyriausybė pradėjo tyrimą dėl investuotojų pilietybės schemų, kad reaguotų į kaltinimus dėl korupcijos, susijusius su užsienio asmenimis ir aukšto rango pareigūnais. Nauju į kovą su korupcija orientuotu elgesio kodeksu siekiama padidinti policijos sąžiningumą. Per COVID-19 pandemiją veiksmus, kurių buvo imtasi siekiant suteikti finansinę pagalbą, papildė priemonės, kuriomis buvo siekiama sumažinti sukčiavimo ir korupcijos riziką.

Žodžio laisvės ir teisės gauti informaciją teisinė ir oficiali apsauga nustatyta Konstitucijoje. Antrinės teisės aktais aiškiai užtikrinta žurnalistų teisė apsaugoti savo šaltinį ir skatinamas žiniasklaidos pliuralizmas radijo ir televizijos sektoriuose. Nuo 2020 m. gruodžio mėn. antrinės teisės aktuose nustatyta galimybės visuomenei susipažinti su informacija sistema ir sąlygos ir įsteigiama Informacijos komisaro tarnyba. Įstatymų projektai, kuriuos numatyta priimti per antrąjį 2021 m. pusmetį, yra orientuoti į Kipro radijo ir televizijos institucijos nepriklausomumo didinimą, sustiprinant žodžio laisvės garantijas ir savininkų skaidrumą.

Stabdžių ir atsvarų sistema apima konsultavimosi procesą, kuris yra numatytas pagal Geresnio reguliavimo projektą. Tačiau konsultacijų dėl teisės aktų projektų procesas apima tik diskusijas Atstovų Rūmuose, todėl esama susirūpinimo dėl galimybės visuomenei susipažinti su teisės aktų projektais. Per pandemiją nebuvo paskelbta Konstitucijoje numatyta nepaprastoji padėtis. Tačiau pagal Karantino įstatymą, kuriuo Ministrų tarybai suteikiami įgaliojimai priimti su COVID-19 pandemija susijusius dekretus, piliečiams ir įmonėms buvo nustatyti apribojimai. Kai kurios pilietinės visuomenės organizacijos vis dar susiduria su problemomis atlikdamos registraciją, kaip pažymėta 2020 m. teisinės valstybės principo

taikymo ataskaitoje, nors naujuose teisės aktuose, kuriais leidžiama lengviau įregistruoti NVO federacijas, esama patobulinimų.

I. TEISINGUMO SISTEMA

Teismų sistemą¹ sudaro šeši apylinkės teismai, šeši prisiekusiųjų teismai², administracinis teismas³, Administracinis tarptautinės apsaugos teismas⁴ ir Aukščiausiasis Teismas⁵. Steigiamas Konstitucinis Teismas. Be to, veikia šeimos teismai, nuomos kontrolės teismai, pramoninių ginčų teismai ir karo teismas⁶. Visuose pirmosios instancijos teismuose dirba 113 teisėjai, o Aukščiausiajame Teisme dirba 13 teisėjų. Aukščiausiojo Teismo teisėjus skiria Respublikos prezidentas iš teisėjų tarpo Aukščiausiajam Teismui rekomendavus, tačiau vadovautis jo rekomendacijomis prezidentas neprivalo. Vis dėlto pagal nusistovėjusią praktiką Respublikos prezidentas vadovaujasi Aukščiausiojo Teismo rekomendacijomis, o pastarasis, atsižvelgdamas į kandidatų amžių, į kiekvieną laisvą vietą siūlo vyriausią pareigas einantį teisėją. Tą patį galima pasakyti apie Aukščiausiojo Teismo pirmininko paskyrimą, kai Respublikos prezidentas visada vadovaujasi rekomendacija pirmininku skirti vyriausią tame teisme dirbantį teisėją⁷. Pirmosios instancijos teisėjus skiria, perkelia ir tarnyboje paaukština Aukščiausioji teismų taryba (SCJ), kurią sudaro visi Aukščiausiojo Teismo nariai (pirmininkas ir 12 teisėjų)⁸. Prokuratūros darbas yra nepriklausomas ir organizuojamas vadovaujant Respublikos generaliniam prokurorui. Generalinis prokuroras vadovauja Respublikos teisės tarnybai, kuri yra nepriklausoma jam padedanti tarnyba, tačiau nepavaldi jokiam ministrui⁹. Generalinis prokuroras turi įgaliojimus savo nuožiūra viešojo intereso labai išskelti bet kokią bylą dėl nusikalstamos veikos bet kuriam Respublikoje esančiam asmeniui (juridiniam arba fiziniam), vadovauti šios bylos nagrinėjimui, perimti bylos nagrinėjimą ir toliau nagrinėti arba nutraukti tokią bylą. Generalinis prokuroras taip pat yra Respublikos, prezidento, Ministrų tarybos ir pavienių ministrų patarėjas teisės klausimais. Jis vykdo visas kitas funkcijas ir pareigas, kurios jam nustatytos pagal Konstituciją arba įstatymą¹⁰. Kipras dalyvauja Europos prokuratūroje. Nepriklausoma nacionalinė advokatų asociacija turi reguliavimo ir drausminę kompetenciją savo narių atžvilgiu.

¹ CEPEJ (2021), *Study on the functioning of the judicial systems in the EU Member States* (ES valstybių narių teismų sistemų veikimo tyrimas).

² Prisiekusiųjų teismas turi neribotą jurisdikciją pirmąja instancija nagrinėti bet kurią baudžiamąją bylą ir priimti joje sprendimą.

³ Administracinio teismo sukūrimo ir veikimo įstatymas Nr. 131 (I)/2015.

⁴ Tarptautinės apsaugos administracinio teismo sukūrimo ir veikimo įstatymas Nr. 73 (I)/2018.

⁵ Aukščiausiasis Teismas veikia kaip apeliacinė įstaiga. Jis taip pat veikia kaip Konstitucinis Teismas.

⁶ Iš Kipro Aukščiausiojo Teismo gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

⁷ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą; iš Aukščiausiojo Teismo gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą (p. 6) ir vizito į Kiprą metu iš Aukščiausiojo Teismo gauta informacija.

⁸ Kipro Konstitucijos 157 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teismo pareigūnų skyrimas, paaukštinimas tarnyboje, perkėlimas, atšaukimas iš pareigų, atleidimas ir drausminiai klausimai priklauso išimtinai Aukščiausiosios teismų tarybos kompetencijai. Pirmiau minėtos konstitucinės nuostatos išsamiau apibūdintos Teisingumo vykdymo įstatymo Nr. 33/64 10 straipsnyje.

⁹ Abi funkcijos – baudžiamojo persekiojimo ir teisinio konsultavimo – yra atskiros ir turi savo atskirus darbuotojus. Generalinio prokuroro atstovai (Respublikos prokurorai) veikia jo vardu ir nurodymus priima tik iš jo. Visi Respublikos teisės tarybos prokurorai yra valstybės tarnautojai ir jų veikla reglamentuojama Valstybės tarnybos įstatymu ir taisyklėmis, įskaitant drausmės procedūras, kurios taikomos visiems kitiems valstybės tarnautojams.

¹⁰ Kipro Konstitucijos 112 straipsnis.

Nepriklausomumas

Teismų nepriklausomumas suvokiamas kaip vidutinis. 48 proc. plačiosios visuomenės narių mano, kad teismų nepriklausomumas yra „pakankamai“ arba „labai aukštas“, t. y. 2021 m. ši dalis, palyginti su 2020 m., sumažėjo 7 procentiniais punktais. Atitinkamas rodiklis tarp įmonių yra 45 proc. ir nuo 2020 m. šis skaičius sumažėjo 3 procentiniais punktais¹¹. Šis teismų nepriklausomumo suvokimo lygis¹² atitinka vidurkį nuo 2016 m.

Dabartinio Aukščiausiojo Teismo padalijimo į Aukščiausiąjį Konstitucinį Teismą ir Aukštąjį teismą klausimas dabar svarstomas parlamente¹³. Teisės akto projektas buvo pateiktas parlamentui 2020 m. pabaigoje, o galutinei teksto redakcijai parengti buvo įsteigtas *ad hoc* komitetas¹⁴. Pagal šį projektą dabar numatyta, kad šių teismų teisėjus ir pirmininkus turėtų paskirti tik Respublikos prezidentas¹⁵. Jis turėtų įsteigti patariamąją teismų tarybą¹⁶, veikiančią atskirai nuo Aukščiausiosios teismų tarybos, kuriai būtų pavesta užduotis parengti tinkamiausių skirti kandidatų sąrašą, kuriuo vadovautis prezidentas neprivalėtų¹⁷. Svarbu, kad šia reforma būtų garantuotas teismų nepriklausomumas pagal ES teisę ir atsižvelgta į Europos Tarybos rekomendacijas¹⁸. Dėl teisės akto projekto pasikonsultavus su Venecijos komisija būtų gautas patikinimas dėl tuo tikslu siūlomos reformos. Pagal teisės akto projektą taip pat numatyta įsteigti apeliacinį teismą, kurio teisėjus ir pirmininką paskirtų Aukščiausioji teismų taryba. 2021 m. balandžio 14 d. paleidus parlamentą, atsižvelgiant į gegužės 30 d. parlamento rinkimus, svarstomus projektus aptars naujai išrinktas parlamentas.

Vykdomos reformos dėl Aukščiausiosios teismų tarybos, siekiant užtikrinti, kad joje būtų geriau atstovaujama teisingumo sistemos komponentams. Pagal 2020 m. parengtą

¹¹ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 47 ir 49 diagramos.

¹² Teismų nepriklausomumo suvokimo lygis vertinamas pagal šias kategorijas: labai prastas (mažiau kaip 30 proc. respondentų nuomone, teismai yra pakankamai arba visiškai nepriklausomi), prastas (30–39 proc.), vidutinis (40–59 proc.), geras (60–75 proc.), labai geras (daugiau kaip 75 proc.).

¹³ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, Šalies skyrius: teisinės valstybės principo padėtis Kipre, p. 2.

¹⁴ Komitetui pirmininkauja teisingumo ir viešosios tvarkos ministras ir jį sudaro po vieną kiekvienos politinės partijos, dalyvaujančios Parlamento teisės reikalų komiteto darbe, atstovą, taip pat Kipro advokatų asociacijos pirmininkas. Teisingumo ir viešosios tvarkos ministras tuo pat metu konsultuoja Aukščiausiąjį Teismą. Informacija gauta vizito į Kiprą metu.

¹⁵ Iš Teisingumo ministerijos gautos rašytinės pastabos vizito į Kiprą metu.

¹⁶ *Teismų patarimoji taryba <...> veikia kaip Respublikos prezidentą konsultuojanti įstaiga kandidatų tinkamumo skirti Aukščiausiojo Konstitucinio Teismo ir Aukštojo teismo teisėjais klausimais. Teismų patarimoji taryba posėdžiauja dviem sudėtimis, priklausomai nuo to, ar teisėjas skiriamas į Aukščiausiąjį Konstitucinį Teismą ar į Aukštąjį teismą. Jeigu vykdoma narių skyrimo į Aukščiausiąjį Konstitucinį Teismą procedūra, tarybą sudarys Aukščiausiojo Konstitucinio Teismo pirmininkas, kuris veikia kaip tarybos pirmininkas, keturi vyriausi to paties teismo nariai, Respublikos generalinis prokuroras ir Kipro advokatų asociacijos pirmininkas. Jeigu vykdoma narių skyrimo į Aukštąjį teismą procedūra, tarybą sudarys Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, kuris veikia kaip tarybos pirmininkas, keturi vyriausi to paties teismo nariai, Respublikos generalinis prokuroras ir Kipro advokatų asociacijos pirmininkas. Teisės akto projektas gautas vizito į Kiprą metu.*

¹⁷ *Teismų patarimoji taryba parengia asmenų, laikomų tinkamais eiti pareigas, sąrašą, kuriame kandidatų skaičius yra ne mažiau kaip tris kartus didesnis, palyginti su laisvomis pareigybėmis, <...> ir parengia kiekvieno kandidato vertinimo ataskaitas, kurios Respublikos prezidentui teikiamos abėcėline tvarka. Ataskaitose išdėstoma Tarybos pagrįsta nuomonė dėl kiekvieno iš kandidatų tinkamumo, o jų turinys Respublikos prezidentui yra rekomendacinio pobūdžio. Teisės akto projektas gautas vizito į Kiprą metu.*

¹⁸ Žr. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijos CM/Rec(2010)12 47 punktą; 2021 m. balandžio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Republika*, C-896/19, ECLI:EU:C:2021:311, 71 punktą, 2021 m. balandžio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimo *AB ir kt.*, C-824/18, 122 punktą.

įstatymo projektą buvo pasiūlyta praplėsti Aukščiausiąją teismų tarybą (SCJ). Ją sudarytų Aukščiausiojo Teismo nariai, Aukštojo teismo pirmininkas ir teisėjai, Apeliacinio teismo pirmininkas, vyriausiasis apygardų teismų pirmininkas, teisėjų asociacijos pirmininkas, generalinis prokuroras, Kipro advokatų asociacijos pirmininkas. Teisėjai išreiškė pageidavimą, kad, peržiūrėjus SCJ, ją sudarytų tik teismų nariai¹⁹. Įstatymo projektas dabar nagrinėjamas nuo 2020 m. pabaigos ir nebuvo priimtas iki parlamento paleidimo šį pavasarį²⁰. Svarbu, kad vykdant šią reformą būtų atsižvelgta į Europos Tarybos rekomendacijas²¹.

Įgyvendinamas veiksmų planas Respublikos teisės tarnybai stiprinti²² ir numatoma priimti teisės aktą, kuriuo būtų užtikrintas atskiras tarnybos biudžetas. Pagal reformą²³, be kita ko, numatyta restruktūrizuoti Teisės tarnybą, siekiant veiksmingiau atskirti dvi pagrindines generalinio prokuroro funkcijas ir joje sukurti atskirus, savarankiškus direktoratus, įsteigti naujas pareigybes, racionalizuoti procedūras, atskirti funkcijas ir įdarbinimo procedūras. Generalinis prokuroras ir finansų ministras dar nagrinėja teisės akto projektą dėl Teisės tarnybos biudžeto nepriklausomumo²⁴. Siekiant paspartinti numatytą reformą, 2020 m. pabaigoje Respublikos teisės tarnyboje buvo įdarbinta nemažai naujų teisininkų ir tam tikras jų skaičius nagrinėja baudžiamąsias bylas, įskaitant korupcijos bylas²⁵.

Kokybė

Imamasi priemonių siekiant didesnio teisingumo srities skaitmeninimo, tačiau čia išlieka nemažai rimtų problemų. Plačioji visuomenė internete gali susipažinti tik su labai nedideliu kiekiu informacijos apie teismų sistemą²⁶. Be to, yra tik keletas skaitmeninių sprendimų, kuriuos naudojant galima inicijuoti ir stebėti civilines / komercines ir administracines bylas²⁷. Vienas pagrindinių dabartinių reformų tikslų – sukurti elektroninę teismų administravimo sistemą²⁸. Tačiau įgyvendinti ją ir užbaigti atitinkamas viešųjų pirkimų procedūras vėluojama nuo 2017 m. Tuo tarpu buvo sukurtas ir 2020 m. visuose civiliniuose registruose ir Aukščiausiąjame Teisme pradėjo veikti elektroninis pateiktų bylų mažasis registras, kuris sudaro sąlygas veiksmingiau tvarkyti prašymus, kol bus visapusiškai įgyvendinta e. teisingumo sistema²⁹. Registras buvo įgyvendinamas sparčiau dėl COVID-19 pandemijos.

¹⁹ GRECO, Fourth Evaluation Round - Second Compliance Report, p. 8; informacija, gauta vizito į Kiprą metu.

²⁰ Iš Teisingumo ministerijos gauta informacija vizito į Kiprą metu.

²¹ Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijos CM/Rec(2010)1227 27 punktas.

²² 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, Šalies skyrius: teisinės valstybės principo padėtis Kipre, p. 3.

²³ 2019 m. nepriklausomi ekspertai atliko funkcinę Teisės tarnybos peržiūrą. Remdamasi šia ataskaita, Ministrų taryba 2019 m. spalio 15 d. užbaigė ir patvirtino veiksmų planą. Veiksmų plane numatyta išsami Respublikos teisės tarnybos reforma.

²⁴ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 2.

²⁵ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 4; vizito į Kiprą metu gauta informacija.

²⁶ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 39 diagrama.

²⁷ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 43 diagrama.

²⁸ Kipras šioje srityje prašo suteikti paramą pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę. Bandomąjį e. teisingumo projektą tikimasi įgyvendinti per 12–15 mėnesių.

²⁹ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 6–7.

Toliau tobulinamos visuomenei skirtos informacinės svetainės apie teismų praktiką ir teisės aktus. Kipro advokatų asociacijos administruojamoje svetainėje suteikiama atvira, nemokama, vieša prieiga prie įvairių duomenų rinkinių, pvz., teismų praktikos ir teisės aktų duomenų bazių. Konkrečiai, joje pateikiama prieiga prie Kipro teismų praktikos, Kipro Aukščiausiojo Teismo praktikos, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos ir Kipro teisės aktų duomenų bazės. Aukščiausiasis Teismas Kipro teisėjams suteikia prieigą prie nacionalinių ir užsienio internetinių duomenų bazių ir padengia su tuo susijusias išlaidas³⁰.

Veiksmingumas

Teisingumo sistemoje toliau susiduriama su rimtomis veiksmingumo problemomis³¹. Civilinėms, komercinėms ir administracinėms byloms pirmosios instancijos teismuose išnagrinėti reikalingas laikas (882 dienos 2019 m., palyginti su 737 dienomis 2018 m.) išlieka vienas didžiausių ES³². Administracinėje teisei byloje nagrinėjimo pirmąją instanciją trukmė pailgėjo (495 dienos 2019 m., palyginti su 487 dienomis 2018 m.)³³, o išnagrinėjimo rodikliai sumažėjo (apytiksliai 170 proc. 2019 m., palyginti su apytiksliai 219 proc. 2018 m.)³⁴. Nuo 2020 m. rugsėjo mėn. Pafo apygardos teisme įgyvendinamas bandomasis projektas siekiant sumažinti susikaupusių bylų skaičių. Įdarbinus tam tikrą skaičių papildomų teisėjų, buvo sudaryta specialiosios paskirties darbo grupė, kuri daugiausia dėmesio skiria visų pirma susikaupusioms neišnagrinėtoms byloms³⁵.

Veiksmų planas, kuriuos siekiama spręsti veiksmingumo problemas, nors ir su tam tikrais vėlavimais, toliau įgyvendinamas³⁶. Šioje sistemoje 2020 m. pabaigoje parengtame Teisingumo ir viešosios tvarkos ministerijos įstatymo projekte numatyta praplėsti apygardos teismo teisėjų ir aukštesniojo apygardos teismo teisėjų jurisdikciją, atsižvelgiant į ginčų, kuriuos jie gali nagrinėti ir spręsti, kiekį ir siekiant padidinti sistemos lankstumą³⁷. Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario mėn. priimtas sprendimas paskirti šešis jau pareigas einančius vyresnius apygardos teismo teisėjus nagrinėti finansinius ginčus, t. y. su neveiksniomis paskolomis susijusias teismo procedūras, įgyvendinamas toliau³⁸.

Patvirtintos naujos civilinio proceso taisyklės. 2021 m. gegužės 19 d. Aukščiausiasis Teismas patvirtino Civilinio proceso taisyklės, kurios pakeitė nuo 1958 m. galiojusią pasenusią teisinę sistemą³⁹. Šiomis taisyklėmis, kurios dar neįgyvendintos, siekiama paspartinti teismo procesą ir padidinti bendrą teismo civilinio proceso veiksmingumą, be kita ko, susijusį su teismo sprendimų vykdymu⁴⁰.

³⁰ Kipro teisės aktų svetainė; informacija gauta vizito į Kiprą metu.

³¹ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, Šalies skyrius: teisinės valstybės principo padėtis Kipre, p. 4.

³² 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 5 diagrama.

³³ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 8 diagrama.

³⁴ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 12 diagrama.

³⁵ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 9.

³⁶ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, Šalies skyrius: teisinės valstybės principo padėtis Kipre, p. 4.

³⁷ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 9.

³⁸ Ten pat.

³⁹ Naujos Civilinio proceso taisyklės buvo patvirtintos 2021 m. gegužės 19 d.

⁴⁰ Tam, kad būtų patvirtintos naujos Civilinio proceso taisyklės, papildomi teisėkūros veiksmai nereikalingi. Ši reforma buvo įgyvendinta remiantis Europos Komisijos Kiprui suteikta technine parama.

II. KOVOS SU KORUPCIJA SISTEMA

Buvo patvirtintas naujas 2021–2026 m. kovos su korupcija planas, o Skaidrumo ir korupcijos prevencijos tarnybai pavesta užduotis stebėti jo įgyvendinimą. Generalinis prokuroras turi bendrą kompetenciją vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už nusikalstamas veikas, įskaitant korupciją. Prokuratūra teikia teisinės konsultacijas teisės saugos institucijoms, tiriančioms su korupcija susijusias nusikalstamas veikas. Buvo paskirtas naujas generalinis prokuroras, taip pat įdarbinta naujų darbuotojų, atlikta prokuratūros finansinių nusikaltimų tarnybos reorganizacija. Naujas įstatymo dėl galimybės susipažinti su vieša informacija projektas laikytinas kovos su korupcija teisės aktų sistemos patobulinimu.

Ekspertai ir įmonių vadovai korupciją viešajame sektoriuje toliau suvokia kaip santykinai paplitusią. Pagal organizacijos „Transparency International“ skelbiamą 2020 m. korupcijos suvokimo indeksą Kipras surinko 57 balus iš 100 ir užima 12-ą vietą Europos Sąjungoje ir 42-ą vietą pasaulio mastu⁴¹. Šis suvokimas per pastaruosius penkerius metus⁴² suprastėjo⁴³.

Persvarstyta strateginė kovos su korupcija sistema. 2021 m. sausio mėn. Respublikos prezidentas ir teisingumo ir viešosios tvarkos ministras patvirtino naują 2021–2026 m. kovos su korupcija strategiją. Siūlomos priemonės yra susijusios su skaidrumu, atskaitomybe ir korupcija, siekiant sustiprinti dabartines institucijas ir sukurti naujas apsaugos priemones⁴⁴. Strategiją sudaro trys ramsčiai⁴⁵, suskirstyti į konkrečius veiksmus⁴⁶. Skaidrumo ir korupcijos prevencijos tarnyba (kuri yra pavaldi Teisingumo ir viešosios tvarkos ministerijai) paskyrė du pareigūnus, kuriems pavesta užtikrinti tarpinstitucinį koordinavimą ir įgyvendinti strategiją. Kiekviena valdžios institucija turi kovos su korupcija strategijos koordinavimo punktą, kuris teikia ataskaitas apie atitinkamų kovos su korupcija priemonių, už kurias jie atsako, įgyvendinimo pažangą. Skaidrumo ir korupcijos prevencijos tarnyba renka ir centralizuotai kaupia informaciją apie strategijos įgyvendinimą ir skelbia rezultatus interneto platformoje⁴⁷. 2020 m. pabaigoje Ministrų Taryba taip pat pradėjo įgyvendinti nacionalinę integruotą programą, pagrįstą Tarptautinės standartizacijos organizacijos (ISO) kovos su kyšininkavimu valdymo sistemos standartu. Teisingumo ministerija atsako už šios programos įgyvendinimo priežiūrą⁴⁸.

Priimtas įstatymas dėl galimybės visuomenei susipažinti su informacija, tačiau

⁴¹ „Transparency International“ korupcijos suvokimo indeksas 2020, p. 2–3. Korupcijos suvokimo lygis skirstomas į šias kategorijas: žemas (ekspertų ir viešojo sektoriaus įmonių vadovų korupcijos suvokimo indeksas viršija 79 balus); santykinai žemas (79–60 balų), santykinai aukštas (59–50 balų), aukštas (mažiau nei 50 balų).

⁴² Praėjusiais metais pateikti „Eurobarometro“ duomenys apie korupcijos suvokimą ir piliečių bei įmonių patirtį atnaujinami kas antrus metus. Naujausi duomenys pateikiami 2020 m. specialiojoje „Eurobarometro“ apklausoje Nr. 502 ir 2019 m. greitojoje „Eurobarometro“ apklausoje Nr. 482.

⁴³ 2015 m. šis rodiklis buvo 61, o 2020 m. – 57. Indeksas gerokai padidėja arba sumažėja, kai per praėjusius penkerius metus balų suma pasikeičia daugiau kaip penkiais balais; padidėja arba sumažėja, kai balų suma pasikeičia 4–5 balais, ir išlieka gana stabilus, kai balų suma pasikeičia 1–3 balais.

⁴⁴ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 10.

⁴⁵ Būtent: 1) prevencija, švietimas ir informavimas; 2) teisinės priemonės ir 3) rizikos priežiūra ir vertinimas.

⁴⁶ Be kita ko: valstybės ir universitetų susitarimo memorandumas, generaliniam prokurorui pavaldaus kovos su korupcija skyriaus įsteigimas; nepriklausomos Žmoniškųjų išteklių valdymo komisijos sukūrimas ir nepriklausomos kovos su korupcija institucijos sukūrimas. Informacija, gauta vizito į Kiprą metu.

⁴⁷ „Exandas“ komunikacijos ir informacijos svetainė.

⁴⁸ Iš Teisingumo ministerijos gauta informacija vizito į Kiprą metu.

parlamente dar svarstomas kitas kovos su korupcija teisės aktas. Įstatymas dėl teisės susipažinti su viešojo sektoriaus informacija⁴⁹, kuriuo fiziniams arba juridiniams asmenims suteikiama teisė susipažinti su valdžios institucijos turima informacija, įsigaliojo 2020 m. gruodžio mėn. Įstatymo projektas dėl nepriklausomos institucijos kovai su korupcija įsteigimo ir įstatymo projektas dėl lobizmo jau aptartas per pirmąjį svarstymą atitinkamame parlamento komitete. Įvairūs įstatymo projektai dėl išrinktų ir valstybės pareigūnų turto deklaracijų toliau svarstomi parlamentiniame Institucijų, nuopelnų ir administracijos komisaro komitete⁵⁰. Tačiau nėra jokios informacijos apie galutinio patvirtinimo terminą.

Padidintos sankcijos už piktnaudžiavimą valstybės tarnyba. 2021 m. kovo mėn. sankcija už valstybės pareigūnų (nesvarbu renkamų ar skiriamų) piktnaudžiavimą tarnyba⁵¹ padidinta nuo trejų iki septynerių metų laisvės atėmimo⁵².

Toliau gerinami generalinės prokuratūros pajėgumai. Naujas generalinis prokuroras buvo paskirtas 2020 m. birželio mėn. pabaigoje. Prokuratūroje neseniai įdarbinti 24 pirmojo lygmens prokurorai, įgalioti vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už finansinius nusikaltimus, įskaitant korupciją, ir trys pareigūnai buvo perkelti iš personalo departamento į generalinę prokuratūrą. 2013–2020 m. buvo ištirtos 149 korupcijos bylos, iš kurių 20 bylų buvo išspręstos (įskaitant penkias bylas, susijusias su aukšto rango pareigūnais ir politikoje dalyvaujančiais asmenimis)⁵³. Dėl vienos konkrečios rizikos srities, reglamentuojamos Kovos su manipuliavimu sporto varžybomis įstatymu⁵⁴, buvo pradėti keli tyrimai dėl korupcijos (12 bylų 2020 m. ir trys bylos 2021 m.) ir dėl interesų konflikto (dvi bylos 2020 m. ir viena byla 2021 m.), tačiau iki šiol nepriimtas nė vienas sprendimas⁵⁵. 2020 m. generalinis prokuroras koordinavo susitikimus su lažybų bendrovių asociacija ir policija Kovos su manipuliavimu sporto varžybomis įstatymo įgyvendinimo klausimais⁵⁶.

Vyriausybė įsteigė tyrimo komisiją, kad ištirtų Kipro investuotojų pilietybės schemą. Reaguodamas į kaltinimus dėl korupcijos, susijusius su užsienio asmenimis ir aukšto rango pareigūnais (įskaitant galimą politikoje dalyvaujančių asmenų įsitraukimą), Ministrų tarybos prašymu generalinis prokuroras 2020 m. rugsėjo 7 d. sudarė tyrimo komisiją, kuriai buvo pavesta užduotis ištirti ir išnagrinėti visus natūralizacijos 2007–2020 m. atvejus pagal Kipro investuotojų pilietybės schemą. Pranešama, kad komisija išnagrinėjo 6 779 natūralizacijos, pagrįstos investicijomis, atvejus⁵⁷. Iš komisijos 2021 m. balandžio mėn. paskelbtų preliminarių išvadų matyti, kad daugiau nei 53 proc. visų išanalizuotų natūralizacijos atvejų

⁴⁹ 2017 m. Įstatymas dėl galimybės susipažinti su viešojo sektoriaus informacija (184 (I) / 2017).

⁵⁰ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 11.

⁵¹ Baudžiamojo kodekso 105 straipsnis.

⁵² Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 17.

⁵³ Iš generalinės prokuratūros gauta informacija vizito į Kiprą metu. Pavyzdžiui, 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos Kipro skyriuje pažymėta, kad 2013–2018 m. iš viso ištirta arba buvo tiriama 120 korupcijos bylų, iš kurių 98 bylos buvo užbaigtos, o 22 bylos dar tiriamos. 47 bylos buvo perduotos nagrinėti teismui arba yra nagrinėjamos teisme. 26-iose korupcijos bylose nuteisti 37 asmenys, iš kurių 12 asmenų – už korupciją nuteisti aukšto rango pareigūnai, įskaitant generalinio prokuroro pavaduotoją, Atstovų Rūmų narius ir buvusius ministrus.

⁵⁴ 2017 m. įstatymas Nr. 180 (I).

⁵⁵ Iš generalinės prokuratūros gauta informacija vizito į Kiprą metu.

⁵⁶ Ten pat.

⁵⁷ Žr. Sigma Live, 7.06.2021, *Report on citizenship*.

buvo atlikti pažeidžiant įstatymą⁵⁸. Europos Komisija prieš Kiprą pradėjo pažeidimo tyrimo procedūrą dėl investuotojų pilietybės schemos⁵⁹.

Reorganizuota finansinių nusikaltimų prokuratūra. 2020 m. finansinių nusikaltimų tyrimų prokuratūra buvo reorganizuota įsteigiant du skyrius: vienas skyrius yra atsakingas už finansinių nusikaltimų tyrimą, o kitas – paramos skyrius (kuris pradėjo veikti 2021 m. vasario mėn.), kuriame dirba du policijos tyrėjai ir keturi teismo ekspertai buhalteriai⁶⁰. Paramos skyrius teikia kompleksinę paramą ir kitiems skyriams, atlikdamas finansinės žvalgybos analizę ir deramą įtartinų asmenų patikrinimą. Tačiau prokuratūra toliau patiria sunkumų, susijusių su kvalifikuotų darbuotojų pritraukimu ir išlaikymu⁶¹. Kai kuriuos finansinių nusikaltimų tyrimus vėluojama atlikti dėl lėto finansų įstaigų atsako į teismų nutartis atskleisti informaciją, o kai kuriose tarptautinėse bylose – dėl tariamo ilgo užsienio institucijų atsakymo į prašymus suteikti savitarpio teisinę pagalbą⁶². 2020 m. buvo vienas konfiskavimo atvejis, susijęs su korupcijos nusikalstama veika, kurioje dalyvavo keturi atsakovai, įskaitant vieną valstybės tarnautoją⁶³.

Nustatytos naujos priemonės, padedančios didinti sąžiningumą policijoje, įskaitant internetinę pranešėjų platformą. 2020 m. Policijos vidaus reikalų tarnyba (PIAS), kuri yra atsakinga už policijai pareikštų kaltinimų korupcija tyrimą, sukūrė pranešimams skirtą internetinę platformą. Nuo to laiko gautas 141 skundas⁶⁴: 36 skundai jau ištirti (iš kurių 21 buvo atmestas). Informacijos apie išnagrinėtas bylas nėra. 2021 m. pradžioje PIAS patvirtino policijos elgesio kodeksą, kuriame daugiausia dėmesio skirta kovai su korupcija (šis kodeksas įtrauktas į esamą policijos elgesio kodeksą)⁶⁵ ir paaiškinama PIAS kompetencija bendruomenei skirtame informaciniame lankstinuke. Jei policijos pareigūnas įtariamas korupcija, PIAS gali nuspręsti atlikti įtariamojo „sąžiningumo testą“. Nors apie įtarimus korupcija pranešama generaliniam prokurorui, apie aplinkybes, iš kurių matomas drausminių nuostatų pažeidimas, informuojamas policijos generalinis komisaras, kuris gali imtis taisomųjų priemonių. 2018–2020 m. generalinei prokuratūrai buvo perduota 13 bylų ir viena byla buvo išnagrinėta (priimant apkaltinamąjį nuosprendį). Dabar generalinėje prokuratūroje pradėta 11 tyrimų ir vieną ketinama pradėti⁶⁶.

Priimtos naujos nuostatos dėl parlamento narių interesų konflikto. 2021 m. vasario mėn. Atstovų Rūmai priėmė savo narių elgesio kodeksą, kuriame įtvirtintos nuostatos dėl pareigų nesuderinamumo, turto deklaravimo, dovanų ir lobizmo⁶⁷. Specialus parlamento komitetas

⁵⁸ Informacija, gauta vizito į Kiprą metu ir Kathimerini *Interim report on golden passports delivered*, 2021 06 10. Tai pat Tyrimo komisijos tarpinė ataskaita dėl pilietybės suteikimo užsienio investuotojams ir verslininkams, 2021 m. balandžio 16 d.

⁵⁹ Europos Komisija, Investuotojų pilietybės schemos: Europos Komisija pradeda pažeidimo nagrinėjimo procedūras prieš Kiprą ir Maltą dėl ES pilietybės „pardavinėjimo“, 2020 m. spalio 20 d. INFR(2020)2300; Europos Komisija, Birželio mėn. sprendimų dėl pažeidimų rinkinys, 2021 m. birželio 9 d. Pažeidimai yra susiję su Kipro nesugebėjimu įvykdyti pareigų, susijusių su lojalaus bendradarbiavimo principu ir Sąjungos pilietybe: už iš anksto nustatytus mokėjimus ir investicijas buvo siūloma gauti pilietybę.

⁶⁰ Iš policijos finansinių nusikaltimų tyrimo biuro gauta informacija vizito į Kiprą metu.

⁶¹ Ten pat.

⁶² Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 25.

⁶³ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 16.

⁶⁴ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

⁶⁵ Kipro policija, Policijos etikos kodeksas.

⁶⁶ Informacija gauta vizito į Kiprą metu.

⁶⁷ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą. Verta pažymėti, kad 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje, Šalies skyriuje: teisinės valstybės principo padėtis

stebės, kaip laikomasi kodekso. Dėl kitų valstybės tarnautojų, be dabartinio administracinio įstatymo⁶⁸, vykdomas projektas, kuriuo siekiama parengti bendrą principų dėl visų sektorių valstybės pareigūnų interesų konfliktų rinkinį⁶⁹.

Nėra jokių duomenų apie informacijos apie turto atskleidimą sistemos įgyvendinimą. Turto deklaravimo taisyklės galioja, tačiau kilo klausimų dėl šių deklaracijų tikslumo ir patikrinimo⁷⁰. Be to, nors taisyklės ir sankcijos už aukšto rango pareigūnų ir politikoje dalyvaujančių asmenų (pvz., parlamento narių ir Respublikos prezidento) turto deklaravimo prievolių nesilaikymą yra nustatytos, jų veiksmingumas išlieka neaiškus, nes nėra jokios informacijos apie turto deklaravimo sistemos įgyvendinimą. Todėl praėjusių metų ataskaitoje išskelti susirūpinimą keliantys klausimai tebėra aktualūs.

Pranešimo apie korupcijos atvejus įstatymo teisės aktų leidėjas dar nėra patvirtinęs⁷¹ nuo 2017 m. gegužės mėn. Šiame teisės akte būtų nustatytos naujos nuostatos dėl asmenų, pranešančių apie korupcijos atvejus viešajame ir privačiajame sektoriuose, apsaugos⁷².

Veiksmai, kuriais siekiama užkirsti kelią sukčiavimui paramos schemomis per COVID-19 pandemiją. Darbo, gerovės ir socialinio draudimo ministerija pradėjo taikyti kontrolės mechanizmą, susijusį su socialinio draudimo paslaugų duomenų baze, kuri leidžia automatiškai patikrinti su COVID-19 susijusių subsidijų (taip pat vadinamų „specialiąja schema“) paramos gavėjus. Tinkamumo gauti paramą pagal specialiąją schemą reikalavimų pažeidimų atveju Darbo, gerovės ir socialinio draudimo ministerija reikalavo grąžinti atitinkamas išmokas. Sveikatos sektoriuje būtinųjų apsaugos nuo ligos priemonių (pvz., kaukių arba COVID-19 medicininių testų) aukščiausių kainų nustatymas – viena iš korupcijos rizikos mažinimo priemonių⁷³.

III. ŽINIASKLAIDOS PLIURALIZMAS IR ŽINIASKLAIDOS LAISVĖ

Kipre žodžio laisvės ir teisės gauti informaciją teisinė ir oficiali apsauga nustatyta Kipro Respublikos Konstitucijos 19 straipsnyje. Antrinės teisės aktais aiškiai užtikrinta žurnalistų teisė apsaugoti savo šaltinį ir skatinamas žiniasklaidos pliuralizmas radijo ir televizijos sektoriuje. Teisės susipažinti su viešojo sektoriaus informacija įstatymas (2017 m.) po atidėliojimų įsigaliojo 2020 m. gruodžio mėn. ir šiuo įstatymu siekiama šią teisę įtvirtinti antrinės teisės aktuose⁷⁴. Įstatyme nustatyta galimybės visuomenei susipažinti su valdžios institucijų turima informacija sistema ir sąlygos ir įsteigiama Informacijos komisaro tarnyba. 2021 m. antrąjį pusmetį numatoma priimti du atskirus įstatymo projektus: vienu tikimasi suderinti Kipro teisės aktus su Audiovizualinės žiniasklaidos direktyva, o kitu sustiprinti

---

Kipre, p. 8, pažymėta, kad nors galioja vyriausybės nariams, valstybės tarnautojams ir prokurorams skirti elgesio kodeksai, panašių nuostatų, kurios galiotų Atstovų Rūmų nariams, nėra. Kodekse bus siekiama pateikti rekomendacijas, kaip užkirsti kelią parlamento narių interesų konfliktams ir juos valdyti.

⁶⁸ 1990 m. Įstatymas Nr. 1 dėl valstybės tarnybos ir 2015 m. Įstatymas Nr. 100(1), kuriuo iš dalies keičiamas Įstatymas dėl valstybės tarnybos.

⁶⁹ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 12.

⁷⁰ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, Šalies skyrius: teisinės valstybės principo padėtis Kipre, p. 8.

⁷¹ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 12.

⁷² Pagal pasiūlytą įstatymą tiesiogiai su korupcijos atveju susijusiems asmenims, kurie jį savanoriškai praneša policijai ir (arba) pasiūlo bendradarbiauti su institucijomis, ir tai padeda visapusiškai ištirti bylą ir atlikti baudžiamąjį persekiojimą, gali būti sumažinta už tą nusikalstamą veiką numatyta bausmė (ne daugiau kaip pusė didžiausios bausmės).

⁷³ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 13–14.

⁷⁴ Įstatymas 184 (I)/2017 dėl teisės susipažinti su viešojo sektoriaus informacija.

spaudos laisvę⁷⁵. Siekdamas informuoti visuomenę apie COVID-19 pandemiją, Kipras žiniasklaidos priemonėms paskirstė valstybės dotacijas, didžia dalimi – reklamos pajamų forma.

Buvo pateikti pakeitimai⁷⁶, kuriais siekiama sustiprinti audiovizualinių žiniasklaidos paslaugų teikėjo reguliavimo institucijos – Kipro radijo ir televizijos institucijos – nepriklausomumą. Parlamente buvo pateikti Radijo ir televizijos transliuotojų įstatymo 7(I)/1998 pakeitimai siekiant aiškiai įtvirtinti institucijos funkcinę ir faktinę nepriklausomumą kartu užtikrinant įstatymo derėjimą su Audiovizualinės žiniasklaidos direktyva⁷⁷. Be to, Kipro radijo ir televizijos institucijos valdybos narių atrankos kriterijai atitinka Kipro viešojo valdymo kodeksą, kaip išaiškinta Ministrų Tarybos sprendime 87/869. Taip užtikrinama, kad valdybos nariai turėtų aukštą profesinę kvalifikaciją⁷⁸.

Kipro nepriklausomą spaudos tarybą – Žiniasklaidos skundų komisiją – sudaro 13 narių, kurie atsako už rašytinės ir elektroninės naujienų žiniasklaidos savireguliaciją. Jei bus priimtas įstatymas dėl spaudos laisvės ir žiniasklaidos veiklos apsaugos⁷⁹, skundų komisija įgis teisinę pagrindą⁸⁰. Nors skundų komisija yra visiškai nepriklausoma nuo vyriausybės kišimosi ir teismų priežiūros, Žiniasklaidos pliuralizmo observatorija atkreipia dėmesį į tai, kad dėl COVID-19 pandemijos ir susijusių prastovų dar labiau pagilėjo ilgalaikės problemos, todėl komisijos darbas iš esmės buvo orientuotas į užimtumo ir darbo užmokesčio išsaugojimą, o ne į redaktorių nepriklausomumą⁸¹.

Tikimasi, kad Kipro reguliavimo sistema, kurioje jau numatytas tam tikro laipsnio audiovizualinio žiniasklaidos sektoriaus priemonių nuosavybės skaidrumas, bus tobulinama. 2021 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorija (MPM) primena susirūpinimą kėlusius 2020 m. MPM ataskaitos klausimus ir patvirtina joje nurodytus rizikos lygius, susijusius su dabartinių nuostatų įgyvendinimo veiksmingumu ir rašytinės spaudos ir skaitmeninės žiniasklaidos sektorių savininkų skaidrumą garantuojančios sistemos nebuvimu (dėl šių priežasčių šiuose sektoriuose keblu nustatyti ir patikrinti galutinius savininkus arba bendrasavininkius). Teisės akto projektu, dėl kurio dabar konsultuojamasi, siekiama pašalinti šiuos trūkumus⁸² įpareigojant visas žiniasklaidos priemones skelbti audituotas sąskaitas su informacija apie tikruosius savininkus⁸³.

Išliko mechanizmai, kuriais užtikrinamas politinis žiniasklaidos nepriklausomumas ir užkertamas kelias interesų konfliktui. Nors valstybės reklamą reglamentuojančios sistemos nėra, žiniasklaidos priemonėms buvo išmokėta 700 000 EUR valstybės dotacija, didžia dalimi – reklamos pajamų forma, už tai, kad visuomenė būtų informuojama apie COVID-19 pandemiją. 2021 m. MPM ataskaitoje laikomasi nuomonės, kad, palyginti su ankstesnėmis

⁷⁵ Nuo 2020 m Kipras organizacijos „Žurnalistai be sienų“ sudarytame pasauliniame spaudos laisvės indekse pakilo viena vieta ir dabar užima 26-ąją vietą visame pasaulyje ir 13-ąją vietą ES. „Žurnalistai be sienų“, informacija apie Kiprą. Nuo 2020 m Kipras organizacijos „Žurnalistai be sienų“ sudarytame pasauliniame spaudos laisvės indekse pakilo viena vieta ir dabar užima 26-ąją vietą visame pasaulyje ir 13-ąją vietą ES.

⁷⁶ 2021 m. kovo 4 d.

⁷⁷ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 20.

⁷⁸ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 19.

⁷⁹ 2021 m. Įstatymo dėl spaudos laisvės ir žiniasklaidos veikimo apsaugos Kipro Respublikoje projektas.

⁸⁰ Žiniasklaidos skundų komisiją 1997 m. įsteigė Dienraščių ir periodinių leidinių leidėjų asociacija, privačių elektroninių žiniasklaidos priemonių savininkai ir Kipro žurnalistų sąjunga.

⁸¹ 2021 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorija, p. 10.

⁸² 2021 m. Įstatymo dėl spaudos laisvės ir žiniasklaidos veikimo apsaugos Kipro Respublikoje projektas.

⁸³ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 19–20.

schemomis, suteiktos subsidijos yra diversifikuotos ir kad jos padėjo iš esmės sumažinti rizikos veiksnį, susijusį su valstybinio išteklių reguliavimo rodikliu⁸⁴. 2021 m. MPM prieita prie išvados, kad politinio nepriklausomumo srityje rizika apskritai sumažėjo (nuo 59 proc. iki 55 proc.), tačiau redaktorių autonomijai toliau kyla pavojus ir didelė rizika, nes žiniasklaidos savininkai įgyvendina politines darbotvarkes ir tai pastumia redaktorius į tam tikrą savicenzūrą⁸⁵. Dabar kuriamas detalus mechanizmas, kuriuo reglamentuojamas reklamos pajamų už viešinimo kampanijas, nesusijusias su COVID-19 pandemija, apmokėjimas⁸⁶.

Nors tiesioginė grėsmė tebėra reta, pranešta apie internetinį priekabiavimą prie žurnalisto ir jo sekimą. Žurnalistų šaltinių apsaugos reguliavimo priemonės yra sukurtos. Tikimasi, kad priimtas Įstatymo dėl spaudos laisvės ir žiniasklaidos veikimo apsaugos projektas sustiprins žodžio laisvės garantijas internete ir fiziniame aplinkoje⁸⁷. Suinteresuotieji subjektai pareiškė susirūpinimą dėl persekiojimo, kibernetinių išpuolių prieš tiriamosios žurnalistikos žurnalistą ir skaitmeninį priekabiavimą prie jo⁸⁸, visų pirma darant poveikį socialiniuose tinkluose⁸⁹. Po 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos paskelbimo Europos Tarybos platforma žurnalistikos apsaugai ir žurnalistų saugumui skatinti nepaskelbė nė vieno perspėjimo apie Kiprą.

IV. KITI INSTITUCINIAI KLAUSIMAI, SUSIJĘ SU STABDŽIU IR ATSVARU SISTEMA

Kipro Respublika yra prezidentinė atstovaujamoji respublika. Kipro Prezidentas yra kartu ir valstybės, ir vyriausybės vadovas. Atstovų Rūmai yra parlamentas ir jiems suteikti teisėkūros įgaliojimai. Tiek atstovai, tiek ministrai turi teisę inicijuoti teisės aktus. Aukščiausiasis Teismas turi kompetenciją įvertinti įstatymų konstitucingumą, nagrinėdamas konkrečias jam perduotas bylas⁹⁰. Įvairios nacionalinės nepriklausomos institucijos, organizacijos ir įstaigos siekia apsaugoti ir užtikrinti žmogaus teises.

Nors imtasi priemonių siekiant pagerinti suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą, ankstyvame politikos planavimo ir kūrimo etape ne visada rengiamos viešos konsultacijos. Atviros viešos konsultacijos dėl atskirų teisės aktų vyksta retai⁹¹, nepaisant įsipareigojimo pagal geresnio reglamentavimo projektą ir atitinkamų Finansų ministerijos ir Respublikos teisės tarnybos aplinkraščių⁹². Priešingai, konsultacijų dėl teisės aktų projektų procesas visuomenei nėra lengvai prieinamas ir susideda tik iš diskusijų Atstovų Rūmuose. Šiame etape teisės aktų projektai pagal standartinį Teisingumo ministerijos paskirstymo

⁸⁴ 2021 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorija, p. 14.

⁸⁵ Ten pat.

⁸⁶ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą (p. 20–21) ir vizito į Kiprą metu gauta informacija.

⁸⁷ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą (p. 20–21) ir iš Spaudos ir informacijos tarnybos vizito į Kiprą metu gauta informacija.

⁸⁸ Pranešimo apie organizuotą nusikalstamumą ir korupciją projektas, „Kipro žurnalistas teigia esąs šnipinėjamas ir baiminasi dėl savo gyvybės“.

⁸⁹ „Žurnalistai be sienų“, informacija apie Kiprą.

⁹⁰ Planuojama sukurti Konstitucinį Teismą, kuris iš Aukščiausiojo Teismo perimtų įstatymų konstitucingumo peržiūros funkciją (žr. I skirsnį). Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

⁹¹ Iš Pagrindinių teisių agentūros gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 5.

⁹² 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, Šalies skyrius: teisinės valstybės principo padėtis Kipre, p. 10; EBPO (2019), *Indicators of Regulatory Policy and Governance – Cyprus*.

sąrašą padalijami iš anksto nustatytiems suinteresuotiesiems subjektams⁹³, kad pastarieji galėtų pateikti savo nuomonę ir (arba) dalyvauti atitinkamų nuolatinių parlamento komitetų diskusijose⁹⁴. Generalinis prokuroras atlieka išankstinę teisės akto projekto peržiūrą, kiek tai susiję su teisėtumo ir proporcingumo principu⁹⁵.

Vyriausybei suteikti įgaliojimai priimti kovos su COVID-19 pandemija priemonės. Per pandemiją Kipre nebuvo paskelbta Konstitucijoje numatyta nepaprastoji padėtis. Tačiau pagal Karantino įstatymą, kuriuo Ministrų Taryba⁹⁶ įgaliojama priimti su COVID-19 pandemija susijusius nutarimus, taikomus tiek piliečiams, tiek valdžios institucijoms ir įmonėms, buvo nustatyti apribojimai⁹⁷. Kipro parlamentas nuolat stebi visų su COVID-19 susijusių priemonių įgyvendinimą⁹⁸. Remiantis iš vyriausybės gauta informacija, ribojamosios priemonės iki šiol buvo ginčijamos tik vieną kartą: 2020 m. buvo iškelta ir administraciniame teisme vis dar nagrinėjama byla, susijusi su darbuotojų skaičiumi, kurio neviršijant galima dirbti biuruose ir kitose darbo vietose⁹⁹.

Per COVID-19 pandemiją ombudsmenas aktyviai padėjo piliečiams. Nuo 2020 m. kovo mėn. ombudsmenas įgyvendino informuotumo didinimo kampaniją, susijusią su COVID-19 pandemija ir žmogaus teisių apsauga¹⁰⁰. Pasaulinis nacionalinių žmogaus teisių institucijų aljansas (GANHRI) 2015 m.¹⁰¹ ombudsmenui suteikė B statusą ir jo akreditacija bus peržiūreta 2021 m. birželio mėn.¹⁰²

Nors padaryta tam tikra pažanga, nerimą tebekelia pilietinės visuomenės organizacijų registracija¹⁰³. Šiuos susirūpinimą keliančius klausimus, konkrečiai susijusius su NVO galėjimu veikti Kipre ir su galimybe įgyvendinti asociacijas reglamentuojančius teisės aktus, kuriais remiantis neseniai išregistruotos kelios nevyriausybinės organizacijos, pakartojė Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras¹⁰⁴. Reaguodama į šiuos susirūpinimą keliančius klausimus¹⁰⁵, vyriausybė pažymėjo, kad 2017 m. teisės aktu¹⁰⁶ nustatyti skaidrumo ir atskaitomybės už NVO operacijas aspektai, atitinkantys Finansinių veiksmų darbo grupės (Financial Action Task Force) gaires¹⁰⁷ dėl NVO apsaugos nuo piktnaudžiavimo finansuojant

---

⁹³ Pavyzdžiui, advokatų asociacijai, pilietinės visuomenės organizacijoms. Informacija, gauta vizito į Kiprą metu.

⁹⁴ Informacija, gauta vizito į Kiprą metu.

⁹⁵ Iš generalinės prokuratūros gauta informacija vizito į Kiprą metu.

⁹⁶ Įgaliojimai buvo deleguoti sveikatos ministrui.

⁹⁷ Teisės aktai dėl su COVID-19 susijusių nusikalstamų veikų ir nuobaudų buvo aptarti ir priimti Kipro parlamente 2020 m. Informacija, gauta vizito į Kiprą metu.

⁹⁸ Iš Teisingumo ministerijos gauta informacija vizito į Kiprą metu.

⁹⁹ Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 22–24.

¹⁰⁰ Iš ENNHRI gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

¹⁰¹ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, Šalies skyrius: teisinės valstybės principo padėtis Kipre, p. 11.

¹⁰² Jungtinių Tautų visuotinis periodinis vertinimas (2019). Kipras sutiko su septyniomis gautomis rekomendacijomis dėl nacionalinės žmogaus teisių institucijos atitikties Paryžiaus principams.

¹⁰³ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, Šalies skyrius: teisinės valstybės principo padėtis Kipre, p. 12.

¹⁰⁴ Žmogaus teisių komisarės Dunjos Mijatović laiškas Kipro vidaus reikalų ministrui Nicosui Nourisui, 2021 m. kovo 18 d.

¹⁰⁵ Kipro vidaus reikalų ministro Nicoso Nouriso atsakymas Žmogaus teisių komisarai Dunjai Mijatović (2021).

¹⁰⁶ Asociacijų, fondų ir kitų susijusių klausimų įstatymas. Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 47.

¹⁰⁷ Financial Action Task Force (2015), *Combating the abuse of non-profit organisations (recommendation 8)*, pp. 22-23.

terorizmą ir ES penktąją direktyvą dėl pinigų plovimo prevencijos ir priežiūros¹⁰⁸. Dabar organizacijų federacijas įmanoma užregistruoti tiesiogiai, be jų atskirų narių registravimo¹⁰⁹.

---

¹⁰⁸ Be to, vyriausybė paaiškino, kad visos dabartinės NVO turėjo iš dalies pakeisti savo statusą ir imtis kitų veiksmų, pvz., parengti finansines ataskaitas ir informuoti registruotoją apie direktorių valdybos narius iki 2019 m. gruodžio 31 d. Iš apytiksliai 6 500 NVO 3 500 laikėsi nustatyto termino. Toms NVO, kurios neįvykdė reikalavimų iki 2019 m. pabaigos, dar kartą buvo suteikta galimybė tai padaryti iki 2020 m. spalio mėn. Didžioji dauguma atitinkamų NVO nedėjo jokių pastangų įvykdyti reikalavimus iki šio naujo termino. Iš 2020 m. atvejų, kuriais atsisakyta registruoti NVO, pateikta 60 skundų su prašymais atlikti administracinę peržiūrą. Iš jų peržiūros institucija (generalinis registruotojas) 23 atvejais panaikino registruotojo sprendimą jų neįtraukti į registrą. Administracinį sprendimą neregistruoti Aukščiausiajam Teismui 2020 m. pabaigoje apskundė tik viena NVO ir byla dar nagrinėjama.

¹⁰⁹ Iš Pagrindinių teisių agentūros gauta informacija rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą; Įstatymo 104(1)/2017, pakeisto Įstatymu 118(1)/2020 44 straipsnio 1 dalis „*Penkios (5) ar daugiau užsienio ar šalies asociacijų, fondų, ne pelno organizacijų arba kitų panašių juridinių ne pelno juridinių asmenų, siekiančių bendro tikslo, kuriems taikomos įstatymo, kuriuo reglamentuojama jų veikla, nuostatos, gali jungtis į federacijas ir (arba) asociacijas ir registruotis registruotojo tvarkomame registre, jeigu jų įstatuose nurodyta, kad jų veiklai taikoma teisė yra Respublikoje taikoma teisė. Laikoma, kad, laikantis 2003 m. Europos konvencijos dėl juridinio asmens statuso pripažinimo tarptautinėms NVO (ratifikavimo) įstatymo, tokios federacijos ir (arba) asociacijos taip pat gali būti įsteigtos kaip lygiavertės organizacijos kitose šalyse, jeigu jų įstatuose nurodyta, kad jų veiklai Kipro Respublikoje taikoma teisė yra Respublikoje taikoma teisė.*“

I priedas. Abėcėlinis šaltinių sąrašas*

* *Atsakymų, gautų per konsultacijas dėl 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos, sąrašas pateikiamas čia: <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.*

Centre for Media Pluralism and Media Freedom (Žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės centras) (2021), *Media pluralism monitor 2021 – Report on Cyprus* (nuoroda bus įterpta, kai bus gauta).

CEPEJ (2020), *Study on the functioning of the judicial systems in the EU Member States*.

Cypriot Commission of inquiry (2021), *Interim Report on the procedure of granting citizenship to foreign investors and businessmen* ([https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/newsroom/2021/04/Interim_Report_27_04_2021\(pdf\).pdf](https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/newsroom/2021/04/Interim_Report_27_04_2021(pdf).pdf)).

Council of Europe: Committee of Ministers (2010), *Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities*.

Europos Komisija (2020), 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, teisinės valstybės principo padėtis Europos Sąjungoje.

Europos Komisija (2020), „Aukšinio paso“ programos: Europos Komisija pradeda pažeidimo nagrinėjimo procedūras dėl Kipro ir Maltos „prekybos“ ES pilietybe, INFR(2020)2300 (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1925).

Europos Komisija (2021), ES teisingumo rezultatų suvestinė.

Europos Komisijos spaudos centras (2021), Birželio mėn. sprendimų dėl pažeidimų rinkinys (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/inf_21_2743).

Financial Action Task Force (2015), *Combating the abuse of non-profit organisations (Recommendation 8)* (<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/BPP-combating-abuse-non-profit-organisations.pdf>)

Fundamental Rights Agency (2021), *Contribution from the Fundamental Rights Agency to the 2021 Rule of Law Report*.

GRECO (2020), *Fourth Evaluation Round - Second Compliance Report on Cyprus on corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors* (<https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680a06389>)

Kathimerini (2021), *Interim report on golden passports delivered* (<https://knews.kathimerini.com.cy/en/news/interim-report-on-golden-passports-delivered>).

Kipro advokatų asociacija (2021), iš Kipro advokatų asociacijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Kipro Aukščiausiasis Teismas (2021), *Iš Kipro Aukščiausiojo Teismo gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą*.

Kipro Respublikos pirmininkavimo Europos Sąjungai komunikacijos ir informacijos svetainė „Exandas“ (<https://exandas.presidency.gov.cy/>)

Kipro vidaus reikalų ministro Nicoso Nouriso atsakymas Žmogaus teisių komisarei Dunjai Mijatović (2021) (<https://rm.coe.int/reply-of-mr-nicos-nouris-minister-of-the-interiorof-cyprus-to-the-lett/1680a1cb15>).

Kipro Vyriausybė (2021), Iš Kipro gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Komunikacijos generalinis direktoratas (2019), Greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 482 „Verslo subjektų požiūris į korupciją ES“. Komunikacijos generalinis direktoratas (2019), Specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 502 „Korupcija“.

OECD (2019), *Indicators of Regulatory Policy and Governance – Cyprus*.

Pranešimo apie organizuotą nusikalstamumą ir korupciją projektas, *Cypriot Journalist Says He is Being Spied on and Fears for His Life* („Kipro žurnalistas teigia esąs šnipinėjamas ir baiminasi dėl savo gyvybės“) (<https://www.occrp.org/en/daily/12631-cypriot-journalist-says-he-is-being-spied-on-and-fears-for-his-life>).

Reporters Without Borders (2021), *2021 World Press Freedom Index – Cyprus* (<https://rsf.org/en/cyprus>)

Reporters Without Borders (2021), *Contribution from Reporters without Borders for the 2021 Rule of Law Report*

Sigma Live (2021), *Report on citizenship* (<https://www.sigmalive.com/news/politics/795517/ekthesi-politografiseonto-53-ektos-nomikou-plasioupeitharxikes-efthynes>).

„Transparency International“ (2021), *2020 m. Korupcijos suvokimo indeksas*.

Žmogaus teisių komisarės Dunjos Mijatović laiškas Kipro vidaus reikalų ministrui Nicosui Nourisui (2021) (<https://rm.coe.int/letter-to-mr-nicos-nouris-minister-of-interior-of-cyprus-by-ms-dunja-m/1680a1c09b>).

II priedas. Vizitas į Kiprą

2021 m. balandžio mėn. Komisijos tarnybos surengė virtualius susitikimus su:

- Teisingumo ministerija
- Aukščiausiuoju Teismu
- Kipro advokatų asociacija
- Skaidrumo ir korupcijos prevencijos biuru
- Policijos vidaus reikalų tarnyba
- Policijos finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba
- Radijo ir televizijos institucija
- Spaudos ir informacijos tarnyba
- Generalinės prokuratūros atstovais
- Vidaus reikalų ministerijos atstovais žiniasklaidai
- Kipro integracijos forumu

* Per įvairius horizontalius susitikimus Komisija taip pat susitiko su šiomis organizacijomis:

- Amnesty International
- Reprodukcinį teisių centru
- CIVICUS
- „Civil Liberties Union for Europe“
- Europos pilietinės visuomenės tinklu
- Europos Bažnyčių Konferencija
- „EuroCommerce“
- Europos ne pelno teisės centru
- Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centru
- Europos piliečių forumu
- Europos žurnalistų federacija
- „European Partnership for Democracy“
- Europos jaunimo forumu
- „Front Line Defenders“
- „Human Rights House Foundation“
- „Human Rights Watch“
- Tarptautinės lesbiečių ir gėjų asociacijos Europos skyriumi
- Tarptautine teisininkų komisija
- Tarptautine žmogaus teisių federacija
- Tarptautinės planuotos tėvystės federacijos Europos tinklu (IPPF EN)
- Tarptautiniu spaudos institutu
- Nyderlandų Helsinkio komitetu
- Atviros visuomenės Europos politikos institutu
- „Philanthropy Advocacy“
- „Protection International“
- „Žurnalistai be sienų“
- „Transparency International“ Europos Sąjungos biuru